

Комшийски подарък

Никога досега не съм имала непреодолимото желание да посетя съседна Турция. Не съм болезнено засегната от миналото и си давам сметка, че не можем да го зачеркнем, но и в никакъв случай не може да живеем само с него. Импулсът за пътуването ми до Турция дойде от моята приятелка, обиколила света. Благодарение на нея и аз посетих няколко интересни далечни страни. Турция наистина може да се гордее с изключителните си исторически паметници, много от които могат да съперничат на тези в Италия и Гърция.

НА ЛЕТИЩЕТО В АНТАЛИЯ

Отлетяхме до Анталия и оттам поехме за Сиде, област, известна със своите археологически находки. Античният амфитеатър в Сиде е най-запазеният в света.

Но не за това искам да говоря сега, а за турцизмите в българския език, които ние, възрастното поколение владеем, и които понякога могат да спасят положението...

Моята приятелка и колежка, дългогодишен декан на философския факултет в Острова и разсеян научен работник, забрави да си вземе чантата с документите и валутата след митническия контрол на летището в Анталия. И когато след известно време си спомни за нея, настана паника.

Да се разбереш с турците е голям проблем. След няколко несполучливи опита от моя страна, изведнъж ми проблесна нашата българска дума чанта. И се развиха: „Чанта, чантата на мадам!“, сочейки разтрепераната Ева. Митничарите сякаш ги удари

Летището в Анталия

Храмът на Аполон

Амфитеатърът в Сиде

гръм от ясно небе, невярващо ме погледнаха и взеха да се надвикват между себе си: „чанта, чанта“ и повярайте ми скъпоценната чанта след малко се появи на бял свят. А аз след това се смях като луда, защото в този сублимен момент въобще не ми дойде на ум, че всъщност думата „чанта“ е турска дума, твърдо влязла в българската лексика.

ПАЗАРЛЪК

Повечето турци гледат благосклонно на българите, а чехите смятат за скръндзи. По време на престоя си в Сиде исках да си купя нещо и реших да се пазаря, както е прието в Турция. Само че това умение не ми се отдава. А продавачите, като разбраха, че хич не ме бива, сами свалиха цената и побързаха да ме попитат откъде съм. Ха сега! „Българка от София съм“, отговорих. Че като се развеселиха тия турци, че като взеха да ме потупват и да викат: „Комшия, комшия!“ Та накрая получих и комшийски подарък.

САМО ОРИГИНАЛИ

До хотела ни имаше бутик с турски продавач, разбира се. И когато аз, научена, че трябва непременно да намалявам цената до безкрайност, навярно го отегчих, и на неизменния въпрос откъде съм, този път отговорих, че съм от Чехия, той плесна с ръце и викна на развален немскоруски: „Вие, чехите искате да купувате всичко за едно евро.“ А той бил продавал само оригинали. Аз обаче не се оставих и му казах, че съм българка, която живее в Чехия и че ние в България също имаме такива „оригинали“, но не на подобни баснословни цени. На което той иронично подхвърли, че тези „оригинали“ са турски и че самият той често ходи в България да продава и най-вече да купува евтино българско сирене и кашкавал.

Спомних си за времето, когато виждах пред ЦУМ колони от турски коли, собствениците на които изкупуваха българското сирене и огромните пити кашкавал. Ядосана си тръгнах, но трябва да призная, че турчинът беше прав. България е пълна с турска стока и с турски сериали... Да се чудиш и маеш къде изчезна българската! Тъжно е да видиш тук-таме по магазините следния надпис: „Тук продаваме българска стока!“

АШКОЛСУН!

Турските думи чорба, кавърма, мусака, сарми, гювеч, къпоолу, кюфте, бюрек, халва, баклава, локум, айрян и много други, са добре познати на българина и като лексика, и като вкусни ястия. Мен безкрайно ме зарадва на „ол инклузива“ в Сиде постната бамя (не бях вкусвала това ястие години наред), абсолютно пренебрегвано от чехи, руснаци, поляци, немци...

И която нагъвах само аз, поощрявана от възрастния готвач, който като чу възторженото ми възклицание „О, бамя!“ се разведри и оттогава станах негова фаворитка. А след моето възторжено възклицание „Ашколсун!“ (браво, отлично), бях окончателно приета като гост, разбиращ от такива специалитети, като например постна бамя. Но понеже готвачът говореше само турски, не можах да му обясня, че и българската кухня е добра и е много близка до турската.

ЯВАШ-ЯВАШ

По време на нашите екскурзии в Турция, седях в автобус с химикал в ръка и записвах по пътя познатите

ми турски думи. А те не са малко. И даже малко се възгордах, като отговорих на не съвсем добронамерения въпрос на един „всезнаещ“ чех, какво означава надписът на табелите, които много често срещаме при пътуването ни през прекрасния планински масив Таурус, дълъг 2 000 км. На големите червени табели с големи черни букви бе изписано познатото ми „Яваш!“ (бавно, в случая – намали). Ами названието на прочутото турско чудо Памуккале (Памучен замък),

което посещават хиляди туристи от цял свят и което ние видяхме, след като изминахме 800 км.! Опитайте да замените думата „памук“ с някоя друга българска дума. Няма да успеете! Как ще кажете, например, памучно бельо. Аз освен „бельо от котон“, нищо друго не успях да измисля и то пак с чуждица! И въпреки че в нашите речници турцизмите често се водят като думи „народни, диалектни, остарели“, с тях можете приятно и забавно да се договорите с турците. Използвани с мярка, те разнообразяват езика и трябва да призная, че са ми по-симпатични от някои модерни, загрозяващи българския език, не турски чуждици.

Памуккале

Сирма Зидаро-Коунова